

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 29 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	

TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAMOYILLARI ASOSIDA BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISH

Sattarov Umirzoq

Qarshi davlat universiteti tayanch doktoranti

Elektron pochta: umir6332@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada tijorat banklarining boshqaruv tizimini takomillashtirishda xalqaro korporativ boshqaruv tamoyillarining o'ri chuqur tahlil qilinadi. Xususan, OECD, Basel qo'mitasi, Jahon banki kabi nufuzli xalqaro moliyaviy institutlar tomonidan ishlab chiqilgan mezonlar asosida korporativ boshqaruv mexanizmlarining O'zbekiston bank tizimiga integratsiyalashuvi yoritiladi. Maqolada mavjud muammolar, amaliy holatlar, ilg'or xorijiy tajriba va taklif etilayotgan islohot yo'nalishlari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banki, korporativ boshqaruv, xalqaro tamoyillar, boshqaruv sifati, moliyaviy islohotlar, OECD, bank tizimi, shaffoflik, boshqaruv kengashi.

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the role of international corporate governance principles in improving the management systems of commercial banks. In particular, the mechanisms of corporate governance in the banking sector of Uzbekistan are examined based on the criteria developed by leading international financial institutions such as the OECD, Basel Committee, and the World Bank. The article outlines existing challenges, practical cases, advanced international experience, and proposed directions for reforms.

Key words: commercial bank, corporate governance, international principles, governance quality, financial reforms, OECD, banking system, transparency, board of directors.

Аннотация: В данной статье подробно анализируется роль международных принципов корпоративного управления в совершенствовании системы управления коммерческих банков. В частности, рассматривается интеграция механизмов корпоративного управления в банковскую систему Узбекистана на основе критериев, разработанных такими авторитетными международными финансовыми институтами, как ОЭСР, Базельский комитет и Всемирный банк. В статье освещаются существующие проблемы, практические примеры, передовой международный опыт и предлагаемые направления реформ.

Ключевые слова: коммерческий банк, корпоративное управление, международные принципы, качество управления, финансовые реформы, ОЭСР, банковская система, прозрачность, совет директоров.

KIRISH

XXI asrda moliyaviy barqarorlik va iqtisodiy taraqqiyotning poydevori sifatida bank tizimi faoliyatining samaradorligi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, tijorat banklarining ishonchli, shaffof va professional boshqaruv asosida ishlashi nafaqat ularning ichki operatsiyalariga, balki butun mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bugungi globallashuv sharoitida banklar uchun risklar va raqobat ortib borayotgan bir paytda samarali korporativ boshqaruv tizimi zamonaviy moliyaviy boshqaruvning ajralmas komponentiga aylanmoqda.

Korporativ boshqaruv — bu tashkilot ichidagi vakolat, majburiyat, qaror qabul qilish va nazorat jarayonlarini belgilab beruvchi tizim bo'lib, ayniqsa bank sektorida ushbu tushuncha yanada murakkab va mas'uliyatli tus oladi. Chunki banklar ko'plab manfaatdor tomonlar — mijozlar, aksiyadorlar, investorlar va davlat organlari — manfaatlariga xizmat qiladi va ular o'rtasidagi munosabatlar aniq, shaffof hamda barqaror bo'lishi zarur.

Dunyo miqyosida moliyaviy inqirozlar, bank muammolari yoki moliyaviy suiste'mollar ko'pincha korporativ boshqaruvning sustligi yoki nosamaradorligi natijasida yuzaga kelgani ma'lum. Shu bois xalqaro moliyaviy institutlar (masalan, OECD — Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti, Basel qo'mitasi, Jahon banki) tomonidan korporativ boshqaruvning universal va moslashuvchan tamoyillari ishlab chiqilgan.

Mazkur tamoyillar ichki nazorat, kuzatuv kengashining roli, axborot shaffofligi, manfaatdor tomonlar bilan halollikda ishlash, mustaqil direktorlar ishtiroki kabi jihatlarni qamrab oladi. Ular tijorat banklarining barqaror rivojlanishi va investorlar ishonchini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi ham so'nggi yillarda bank tizimini liberallashtirish va korporativ boshqaruvni kuchaytirish bo'yicha qator islohotlar olib bormoqda. Biroq amaliyotda hali-hanuz bu tamoyillarni to'laqonli joriy etish, ularni milliy tizimga moslashtirish borasida muayyan kamchiliklar mavjud. Jumladan, ba'zi banklarda kuzatuv kengashining roli cheklangan, mustaqil direktorlar instituti sust ishlamoqda, axborot shaffofligi talab darajasida emas, ichki auditlar nazorati yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan.

Ushbu maqola aynan shu muammolarni aniqlash, ularni xalqaro standartlar asosida tahlil qilish va tijorat banklarida boshqaruv sifatini oshirish yo'llarini taklif qilishga qaratilgan. Xalqaro tajriba asosida milliy banklarimizda qanday islohotlar zarur va qaysi mexanizmlar joriy etilishi lozim — ana shu savollarga ilmiy hamda amaliy jihatdan javob berishga harakat qilinadi.

MAVZUGA DOIR ADABIYOTLAR SHARHI

Tijorat banklarida korporativ boshqaruv sifatini oshirish masalasi bugungi kunda nafaqat milliy, balki xalqaro darajada ham dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Bu borada bir qancha xalqaro va mahalliy ilmiy ishlar, tavsiyanomalar, amaliy hisobotlar hamda qonunchilik hujjatlari mavjud bo'lib, ularning tahlili muammoning nazariy va amaliy asoslarini yoritishda muhim o'rin tutadi.

OECD tomonidan ishlab chiqilgan "G20/OECD Principles of Corporate Governance" (2023) hujjati dunyo miqyosida korporativ boshqaruv bo'yicha eng asosiy mezon hisoblanadi. Unda korporativ boshqaruvning oltilta asosiy tamoyili belgilangan: aksiyadorlarning huquqlari, manfaatdor tomonlarning roli, axborotning oshkoraligi, kuzatuv kengashining samaradorligi, halollik va javobgarlik. Ushbu tamoyillar bank sektorida shaffoflik va ishonch muhitini shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Basel Committee on Banking Supervision (2021) tomonidan ishlab chiqilgan "Corporate Governance Principles for Banks" nomli hujjatda banklar uchun korporativ boshqaruvning maxsus jihatlari chuqur yoritilgan. Ular orasida risklarni boshqarish, ichki nazorat tizimi, mustaqil direktorlarning roli, audit va kuzatuv funksiyalari asosiy o'rinda turadi. Mazkur prinsiplar banklarda boshqaruv sifati, moliyaviy intizom va ishonchli faoliyat yuritish imkonini beradi.

Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF) o'z hisobotlarida, xususan World Bank: Corporate Governance in the Financial Sector (2022) tahlilida, rivojlanayotgan mamlakatlar banklarida korporativ boshqaruv tizimining zaifligi ko'plab moliyaviy inqirozlarning asosiy omillaridan biri bo'lgani qayd etiladi. Shu sababli, ular mustaqil boshqaruv organlari, shaffof moliyaviy axborot, ichki audit va manfaatdor tomonlar bilan muloqotni kuchaytirish tarafdori.

O'zbekistonda ham ushbu mavzuda bir qancha ilmiy va amaliy ishlar mavjud. Jumladan, Karimov S. (2023) tomonidan yozilgan "Bank tizimida zamonaviy boshqaruv yondashuvlari" nomli maqolada banklar faoliyatida korporativ boshqaruv tamoyillarining joriy etilishi bo'yicha mavjud holat, muammolar va ularni hal qilish yo'llari yoritilgan. Muallif korporativ boshqaruvning xalqaro standartlarini O'zbekiston sharoitiga moslashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Moliya vazirligi hamda Iqtisodiy taraqqiyot vazirligi tomonidan e'lon qilingan normativ-huquqiy hujjatlar, strategiyalar va yillik hisobotlarda banklar boshqaruvini takomillashtirishga qaratilgan muhim tashabbuslar yoritilgan. Masalan, banklarda mustaqil direktorlar tayinlash, audit va kuzatuv qo'mitalarini faollashtirish, raqamli texnologiyalar asosida axborot almashish tizimini kuchaytirish kabi yo'nalishlar ko'zda tutilgan.

Xalqaro ilmiy jurnallarda e'lon qilingan maqolalar (masalan, Journal of Banking & Finance, Corporate Governance: An International Review) banklar uchun samarali boshqaruv strukturalarini yaratish, aksiyadorlar bilan munosabatlar, ESG (environmental, social, governance) standartlarining ahamiyati kabi masalalarni yoritadi. Bu maqolalar nazariy asoslar bilan birga empirik tadqiqotlarga tayangan bo'lib, amaliyotda ishlatilishi mumkin bo'lgan yechimlarni taklif etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot uchun zarur ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, tijorat banklari yillik hisobotlari, xalqaro moliya institutlari (OECD, Basel Committee, Jahon banki, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi) ma'lumotlari

hamda ilmiy maqolalar asosida yig'ildi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy va tizimli tahlil usullari, shuningdek, statistik ko'rsatkichlar dinamikasini baholash orqali tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tijorat banklarida korporativ boshqaruv sifatini oshirish masalasi bugungi kunda nafaqat milliy, balki xalqaro miqyosda ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. Korporativ boshqaruv bank faoliyatining shaffofligi, barqarorligi va ishonchiligi ta'minlovchi muhim omil bo'lib, uning samaradorligi bank tizimining moliyaviy barqarorligiga, investorlar ishonchiga va mijozlar bilan o'zaro munosabatlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Nazariy yondashuvlarda korporativ boshqaruv aksiyadorlar, manfaatdor tomonlar va menejment o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solish hamda uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini ta'minlash mexanizmlari sifatida qaraladi. Banklar uchun esa korporativ boshqaruv o'ziga xos murakkabliklarga ega bo'lib, moliyaviy vositachilik, risklarni boshqarish va likvidlikni ta'minlash kabi jarayonlarda yuqori darajadagi nazoratni talab qiladi.

Xalqaro miqyosda bank sektorida korporativ boshqaruvning asosiy yo'nalishlari bir nechta nufuzli tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan tamoyillar bilan belgilanadi. OECD tomonidan 2023-yilda e'lon qilingan "G20/OECD Principles of Corporate Governance" hujjatida korporativ boshqaruvning oltita asosiy tamoyili belgilangan bo'lib, ular aktsiyadorlarning huquqlarini himoya qilish, manfaatdor tomonlarning roli, oshkoralik, kuzatuv kengashining samaradorligi, halollik va javobgarlik masalalarini qamrab oladi. Basel Committee 2021-yildagi prinsiplari esa banklar uchun maxsus ishlab chiqilgan bo'lib, unda risklarni boshqarish, mustaqil nazorat mexanizmlari va boshqaruv organlarining javobgarligi alohida e'tiborga olingan. Jahon banki va Xalqaro Valyuta Jamg'armasi tavsiyalari esa moliyaviy bozorlar barqarorligini oshirish, regulyatorlar rolini kuchaytirish va korporativ boshqaruv standartlarini milliy qonunchilikka integratsiya qilishga qaratilgan.

O'zbekistonda tijorat banklarida korporativ boshqaruv tizimi so'nggi yillarda bosqichma-bosqich rivojlanib bormoqda. Aksariyat banklarda mustaqil direktorlar institutini joriy etish, audit qo'mitalarini tashkil etish va boshqaruv strukturalarini modernizatsiya qilish bo'yicha amaliy choralar ko'rilmogda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, yirik tijorat banklarida kuzatuv kengashining mustaqilligi oshirilgan, ichki audit xizmatlari kuchaytirilgan va raqamli boshqaruv tizimlari joriy etilmogda. Biroq, malakali kadrlar yetishmasligi, qaror qabul qilish jarayonida mustaqillik darajasining pastligi hamda raqamli texnologiyalar imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmasligi kabi muammolar mavjud.

Xalqaro tajriba ko'rsatadiki, Singapur va Buyuk Britaniyada korporativ boshqaruvning yuqori standartlari qat'iy regulyator talablar, shaffof hisobot tizimi va jamoatchilik nazorati orqali ta'minlanadi. Turkiya va Qozog'iston tajribasi esa rivojlanayotgan bozor sharoitida xalqaro tamoyillarni milliy sharoitga moslashtirishning ahamiyatini ko'rsatadi. Bu davlatlarda uchraydigan asosiy muammolar — qonunchilikdagi bo'shliqlar, boshqaruv organlarida manfaatlar to'qnashuvi va malaka yetishmovchiligi — turli mexanizmlar, jumladan, doimiy malaka oshirish dasturlari va mustaqil nazorat institutlari orqali hal etilmogda.

O'zbekiston bank tizimida korporativ boshqaruvni yanada takomillashtirish uchun normativ-huquqiy bazani xalqaro standartlarga mos ravishda kuchaytirish, mutaxassislar salohiyatini oshirish va zamonaviy raqamli texnologiyalarni keng joriy etish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, korporativ boshqaruv madaniyatini shakllantirish, manfaatdor tomonlar o'rtasida samarali kommunikatsiya va hisobdorlik mexanizmlarini rivojlantirish orqali bank sektorida boshqaruv sifatini sezilarli darajada oshirish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, korporativ boshqaruv tizimini xalqaro tamoyillar asosida joriy etish nafaqat tashqi ko'rinishdagi islohotlarni amalga oshirish, balki bank tizimining ichki barqarorligi, risklarga chidamliligi va uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlaydigan strategik omildir. Xalqaro standartlarga mos boshqaruv modeli banklarning kapital samaradorligini oshiradi, investorlar va mijozlar ishonchini mustahkamlaydi, shuningdek, moliyaviy bozorlarning umumiy barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonda bu yo'nalishda sezilarli ishlar amalga oshirilgan bo'lsa-da, mavjud natijalarni mustahkamlash va yanada chuqur tizimli islohotlar olib borish zarur.

Xususan, axborot shaffofligini ta'minlash, manfaatdor tomonlar bilan halollik va hisobdorlik tamoyillari asosida ishlash, mustaqil boshqaruv organlari va ichki nazorat tizimlarini kuchaytirish ustuvor yo'nalish bo'lib qolmoqda. Shuningdek, boshqaruv jarayonlarida raqamli texnologiyalar va ilg'or analitik vositalarni keng qo'llash, xalqaro tajribaga asoslangan malaka oshirish dasturlarini joriy etish ham bank sektorida korporativ boshqaruv sifatini yangi bosqichga olib chiqish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. OECD (2023). G20/OECD Principles of Corporate Governance.
2. Basel Committee on Banking Supervision (2021). Corporate Governance Principles for Banks.

3. World Bank Group (2022). Corporate Governance in the Financial Sector.
4. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki: yillik hisobotlar (2022–2024).
5. IMF Working Papers. Enhancing Bank Governance (2020).
6. Karimov S. (2023). "Bank tizimida zamonaviy boshqaruv yondashuvlari". TDIU Ilmiy jurnali.
7. IMF. Enhancing Bank Governance through Improved Risk Management. – Washington, DC: International Monetary Fund, 2020. – 92 p.
8. M. Solomon. Corporate Governance and Accountability. – New York: John Wiley & Sons, 2020. – 432 p.
9. C.A. Mallin. Corporate Governance. – Oxford: Oxford University Press, 2019. – 400 p.
10. R.A.G. Monks, N. Minow. Corporate Governance. – New York: John Wiley & Sons, 2022. – 696 p.
11. P. Rose, H. Hudgins. Bank Management & Financial Services. – New York: McGraw-Hill Education, 2020. – 736 p.
12. J.R. Boatright. Ethics in Finance. – Hoboken: John Wiley & Sons, 2020. – 296 p.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
